

B. 191.

37
41
52
59
58
59
61
71
81
91
101
111
121
131
141
151
161
171
181

xxx.

POLYMNEMONES
SIVE

MEMORIAE
DIVINIORIS

EXEMPLORUM PLVS CENTVM

EX VARIA

PRAESERTIM ERVDITORVM HISTORIA
DEPROMTORVM

CONTINVATIO
ALTERA

QVA AD

ORATIONEM PVBLICAM
IN GYMNASIO STADENSI

AD ID MAI HORIS POST MERIDIEM CONSVETIS
BENEVOLE AVDIENDAM

*QVANTA DECET OBSERVANTIA ET HVMANITATE
INVITAT*

MICHAEL RICHEY
RECTOR

STADAE OPERIS HOLVVEINIANIS
A CIO IO CC X

9
56

42

POLYMNEMONES
SIVE

MEMORIAE

DIVINIORIS

EXEMPLORUM PLVS CENTVM

EX VARIA

PRÆSERTIM ERVDITORVM HISTORIA
DEPROMTORVM

CONTINVATIO

ALTERA

QVA AD

ORATIONEM PVBLICAM

IN GYMNASIO STADENSIS

A D ID MAL HORIS POST MERIDIEM CONSVETIS

BENEVOLE AVDIENDAM

ORATIO DECRET ORGANA ET IN MANUATE

INVITAT

MICHAEL RICHEY

RECTOR

STADAE GERIS HOLVEMIANIS

A MD CC X

Antus quidem portentorum numerus est, quae historiam memoriae humanae illustrant, ut mihi iam tertium de illis scribenti quaedam argumenti fatietas apud lectorem metuenda videatur. Tamen cum ipsa exemplorum copia benignitatem naturae ostendat, nescio, an ea nos deceat rerum memorabilium negligentia, ut segniores firmus in cognoscendis, quam fuit natura in producendis. Nouam igitur, Lector beneuole, polymnemonum collectionem accipe, duabus prioribus addendam, qua aere tuo nunc exire, & telam abhinc biennio destitutam pertexere annitor. Vrgent exempla non minus praeclara, non minus diuina, quam quae in superioribus consignauimus, digna sane, quae hanc proeundi occasionem non frustra nanciscantur. Equidem ipse, nullo licet monitore, satis intelligo, quam parum gloriae ex eiusmodi scriptio- nis genere aucupari possim, in quo locus omnis labori, ingenio nullus datur: at tamen cum aliquam saltem historiae naturalis particulam tenuis haec opera illustrare visa sit (1), facile patiar, mihi

A

scri-

(1) Peropportuna venerunt priora duo Programmata nostra iuueni nobiliss. Io. Iacobo Auyachero, Veneto, cum A. 1708 in Academia Altdorfina, auspiciis V. Cl. Io. Guil. Baieri Phys. & Math. P. P. dissertationem physico-historicam de Memoria docte ac eleganter a se elaboratam publice exponeret. Pleraque enim ex iis in rem suam conuertit, nomen nostrum candide professus; addiditque nonnulla, forsitan, ut ipse putat, illustrata:

scribenti ad laudem nihil non deesse, dummodo ad sapientissimum naturae auctorem omnia transferantur. Deus enim tam insignia naturae artisque prodigia non existere tantum iussit, sed cognosci etiam ac celebrari; nec ipsa eorum multitudine fastidium mouere voluit, sed admirationem. Quodsi vero, Lector amice, ideo haec scriptio tibi non arrideat, quia rogatu tuo non suscepta; aut si tot exempla legere te pigeat, quot naturam non piguit producere, cogites quaeso, a me dandam fuisse operam, ut, quod filium tibi non placet deductum, idem saltem aliis non displiceret abruptum.

Augustum igitur nouae continuationis initium nascitur ab Aelio HADRIANO, Imperatore Augusto, de cuius memoria plane diuina vnus (2) nobis audiendus est Aelius Spartianus. Fuit, inquit ille (3), *memoriae ingentis, facultatis immensae: nam & ipse orationes dictauit (4), & ad omnia respondit. — Nomina plurimis sine nomenclatore (5) reddidit, quae semel & congesta simul audierat, ut no-*

nomencla-

riora: ex quibus siqua ante visam eius Dissertationem nondum a nobis ipsis notata fuerint, eodem candore infra ἐν παραλειπομένοις ei accepta referemus. Pace autem clariss. Auracheri admonebo, falli eum, cum ex nostra citatione conuicit, Car. Frid. Pezoldum in Diss. de Memoria memorabilis, Lipsiae A. 1699 edita, exempla non adeo multa congestisse. Aliud ipsi constare potuit ex Chr. Franc. Paulini Philosophi schen Gelehrte pag. 665. sqq. quem dixi more suo Pezoldum, licet ne nominatuna quidem, exscripsisse. Mihi vero ingenue fatendum est, inter omnes, quorum symbolis ad hoc argumentum uti licuit, neminem mihi obtigisse Pezoldo copiosorem.

(2) Nonnulli hic imprudenter allegant etiam Suetonium, quos scire oportebat, Suetonium, cum in Domiciano desierit, Hadrianum non attigisse. Rectius, si opus esset, allegari posset Aurelius Victor, qui eam in rem haec pauca: *Memor supra quam cuiquam credibile est, locos, negotia, milites absentes quoque nominibus recensere, Victorem expressit Morerius in Lexico, sed paullo longius progressus, iudice acutissimo Baylio in Dictionar. T. II. p. 1455. not. (A) fin.*

(3) In vita Hadriani, Tomo I, Scriptor, Hist. Aug. p. 186. sqq. edit. Lugd. Bat. 1671. 8.

(4) Alii scilicet Imperatores in dictandis orationibus & rescriptis formandis alieno ingenio utebantur, ut de Traiano scribit Iulianus, *lib. 1. cap. 1. ubi etiam de Hadriano dicitur.*

(5) Nomenclatores apud Romanos varii erant. Habebant Candidati eiusmodi monitores, ut gratiae aucupandae causa vnumquemque ciuem suo nomine compellere possent; de quibus Rosinus Lib. VII. Antiquit. Rom. cap. 8. Alii aderant Imperatoribus, cum ad salutationem certis diebus etiam plebemmitterent; qualem nomenclatorem intel-

nomenclatores saepius errantes emendauerit. Dixit & veteranorum nomina, quos aliquando dimiserat. Libros statim lectos & signotos quidem plurimis memoriter reddidit. Vno tempore scripsit, dictauit, audiuit, & cum amicis fabulatus est (6). Omnes publicas rationes ita complexus est, ut domum priuatam quibus pater familias diligens non satis nouit. Alias idem Spartianus Hadrianum praedicat poematum & literarum omnium studiosissimum; arithmeticae, geometriae, picturae peritissimum; psallendi & cantandi scientiam prae se ferentem; carminum multorum & librorum scriptorem; oratione & versu promtissimum, & in omnibus artibus peritissimum; cum ipsis Professoribus & Philosophis saepe certantem (7). Quae omnia eiusmodi sunt, ut Hadriano non tantum inter Principes doctissimos locum faciant, sed vastam quoque memoriam eius ostendant. Sine praestantissimo enim memoriae subsidio fieri non potest, ut quis amplo polymathiae pelago ita se committat, ut vna scientia aliam demergere non videatur. Atque haec ratio est, cur memoria plus quam humana valuisse credam **HIERONYMVM** Stridonensem, Patrem saeculi quarti, & Erasmo iudice, omnium Christianorum sine controuersia longe tum doctissimum tum facundissimum. Tot enim exhaustit scientias (8), tot linguas calluit,

A 2

tot

intelligit Casaubonus ad h. l. Mihi vero Spartianus ad militiam respexisse videtur, in qua nomenclatoribus utebantur Imperatores, ad suggerenda militum nomina, quod & supra indicauit, ubi de Cyro. Cuiusmodi nomenclatores hodieque in recensu ac delectu militum adsunt, qui nobis vocantur Muster-Schreiber.

(6) Reperta hic sunt in editionibus quibusdam adiecta verba: *se credi potest*. Quae licet Spartiano tribuere codices MSS. vetent, legentem tamen quid verat cogitare? Quamuis maiora fere de C. Iul. Caesare supra ex Plinio retulimus. Auger prodigium in Hadriano Misander in Delic. Histor. p. 212. aitque, non Graece tantum & Latine, sed versu etiam, dum aliud ageret, cum peregrinis colloctum fuisse. Nihil vero tale prodidit Cuspinianus, quem allegauit quidem Misander, sed non inspexit.

(7) Loc. cit. pag. 144. 145. 149.

(8) Ego, inquit aduers. Ruffin. Apolog. II. pag. 233. *Philosophus, Rhetor, Grammaticus, Dialecticus, Hebraeus, Graecus, Latinus, Trilinguus*: vere magis, quam iactanter: quod enim praecipuum, *Theologus* erat consummatissimus: imo etiam plusquam *trilinguus*, orientalium scilicet ceterarum quoque non ignarus. Vide quae de Hieronymo Syriace docto, contra Gennadium, Widmanstadium & Waltonum disputat And. Mullerus Greiffenbadius in Symbolis Syriacis pag. 25.

tot libros legit, tot scripsit volumina, vt capacissimum memoriae penum fuisse oporteat, qui tot rebus, siue condendis, siue expromendis sufficit. Quapropter non est opus suspecto illo testimonio, quo alii ad laudandam Hieronymi memoriam vtuntur, ex quadam Augustini (9), vt putant, epistola ad Cyrillum Praefulem Hierosolymitanum; *Bene magnus apparet in sapientiae ineffabilis profunditate. Liberales autem scientias ita perfecte sciuit, quod relatione omnium nullus adhuc sibi similis apparet. De scripturis vero sacris (vti multarum suarum epistolarum, quas ad me direxit, experientia didici) aequalem sibi neminem vnquam noui. Hebraicorum, Graecorum, Chaldaeorum, Persarum & Medorum, Arabicorum, & pene omnium nationum linguas & literas, tanquam si fuisset in eisdem natus & educatus, sciuit. Quid plura dicam? Quae Hieronymus ignorauit in natura, nullus hominum vnquam sciuit.* Sed quid te moror his ineptiis? Lector beneuole, quin statim ab indignatione encomii tam barbari ac immodici te reuoco commemoratione HIPPIAE Elei, Sophistae acerrimi, qui Socratis aetate vixit. Hic, vt refert Cicero L. III. de Oratore, § 32, cum Olympiam venisset, maxima illa quinquennali cele-

(9) Imo potius insulsi cuiusdam impostoris, qui Augustini quidem nomen mentitus, nec stilo autem, nec prudentia Augustinum affectus est, adeo, vt ignoraret, Cyrillum ante Hieronymum obiisse. Epistolam hanc de magnificis admirandisque sancti Hieronymi virtutibus, iam olim spuriam notarunt Theolog Louanenses, eandemque ex numero Epistolarum D. Augustini expunxerunt, & cum aliis eiusdem farinae in appendixem peculiarem coniecerunt. Idem postea fecit Lucas Frid. Reinhartus Theologus Altdorffius, qui Epistolas Augustini seorsim euulgauit Altdorfi A. 1668. 4. itemque Patres Benedictini, a quibus spuria isthaec appendix auctori annexa est Tomo II. Operum Augustini, splendidissime editorum Parisiis, nec minori cura in Belgio reculorum, vbi illa ad Cyrillum epistola in ordine duodeuicesima est, apud Reinhartum vero secunda. Incaute igitur ad istud Hieronymi elogium, tanquam a Praefule Hipponensi scriptum, prouocant Clariss. Pezoldus in Diss. de Memor. memorab. p. 25. & nobiliss. Auracherus in Diss. sup. laud. vterque, vt apparet, Drexeolum secutus, in Aurifod. P. I. cap. 2. vbi tamen in pleisque, quae seorsim habentur, editionibus diserte annotatum est, quod reuera non rideatur eam epistolam Augustini calamus effudisse. Adde Dupinium in Biblioth. Auct. Eccles. T. III. edit. Latin. p. 243. fin. qui istam Pseudo-Augustini epistolam in eorum numero ponit, quae ab omnibus hodie, vt putatissima scripta, & fabulae insulsiSSimae existuntur. Quod iudicium Cl. Auracherus, licet Dupinium ipse citans, non animaduertit.

celebritate ludorum, gloriosus est, cuncta paene audiente Graecia, nihil esse illa in arte rerum omnium, quod ipse nesciret. Quin etiam senescens tanta fuit memoria, ut prouerbum enatum sit, quo ille, qui animi ultra modum tenacis esset, Hippiam ipsum memoria vincere diceretur (10). Modica tamen sunt & ad solam ostentationem referenda, quae de eo ex Platone (11) & Philostrato iuniore (12) cognoscimus, potuisse scilicet quinquaginta (13) nomina semel audita, eodem quo audiuiisset ordine, ex memoria reddere. Neque vero sola naturae facultate hoc affectus est Hippias, sed artis cuiusdam aut medicinae subsidium adhibuit, quod ex scriptorum testimoniis manifestum est (14). Quae alia de eodem Hippia admiranda traduntur

A 3

tur

- (10) Idem de Simonide infra. De Hippia quidem ab adagiorum collectoribus plane praetermissum. Sed Aeneas Gazaecus: *μνημονικός δὲ μᾶλλον τῶν Ἰππίου ἐφάνης*, in Theophrasto pag. II. edit. Lips. 1655. 4. quo in loco nescio an quis prouerbiale locutionem obseruauerit ante Io. Nicolaum Loensem, quem vide lib. VI. Epiphylidum cap. 9. ap. Gruter. Tom. V. Lamp. crit. p. 499. Barthius ad Gazaecum censet, non sine hoc prouerbum in hominem iactatorem ex Platone sumtum esse. Non assentitur autem Borremansius. Var. Lect. pag. 17. eo quod inde concludi videatur, omnes, qui Hippiae memoria similes esse dicuntur, iactatores esse. Sed ego illud ἀκολούθῳ nunquam arbitror Barthio in mentem venisse. Licet enim haud videam, cur in Dialogo Gazaei prouerbum istud ad arguendam iactantiam trahi debeat; Barthium tamen puto ad fontem prouerbii apud Platonem loc. citand. magis respexisse, ubi Hippiam iactabundum nemo non agnosceret. Talem etiam depinxit Loensis, & subarguit Cicero III. de Oratore. Ceterum an Barthii diligentiae in re litteraria plus forsit. quam iudicio debeamus, Borremansio l. c. dicenti confirmandum relinquo.
- (11) In Dialogo, qui inscribitur *Hippias Maior*, ubi Hippiam introducit Plato arroganter multa gloriantem, sed a Socrate idoneis rationibus, de eo, quod in vitae institutis vere pulchrum est, conuictum.
- (12) In vitis Sophistarum L. I. num. XI. pag. 495. editionis instructissimae Opp. Philostratorum, qua nuper orbem eruditum donauit Gottfr. Olearius. *Μεγάλη χάρις αὐτῷ!*
- (13) *Πεντήκοντα* apud Platonem & Philostratum. Male 500. ap. Koenigium in Biblioth. V. & N. p. 405. quem secutus Auracherus.
- (14) Socrates ad Antisthenem, apud Xenoph. in Sympos. p. 169. T. V. Opp. edit. Oxon. in 8: *αἰδᾷ δὲ σε (Καλλιᾶν προαγαγέυσαντα) Ἰππία τῷ Ἠλείῳ, παρ' οὗ ἔτ' ἔ τὸ μνημονικὸν ἔμαθεν.* Sic idem Socrates ad ipsum Hippiam, apud Plato.

tur (15), praetereo. Adest enim **Q. HORTENSIVS** orator apud Romanos praestantissimus, & rex causarum ob eloquentiam dictus, cuius frequens est in veterum scriptis mentio (16). Memoriam tanti viri laudarunt quidem multi; nobis vero vnus instar omnium testis est Cicero, qui Hortensii cuius ac aequalis fuit, ipsoque florescente in forum venit. Ita vero ille (17): *Hortensius, cum admodum adolescens orsus esset in foro dicere, celeriter ad maiores causas adhiberi coepit est. — Primum memoria tanta, quantam in vno cognouisse me arbitror, ut, quae secum commentatus esset, ea sine scripto (18), verbis eisdem redderet, quibus cogitauisset. Hoc adiumento ille tanto sic utebatur, ut sua & commentata & scripta, & nullo referente, omnia aduersariorum dicta meminisset. Ardebat autem cupiditate sic, ut in nullo unquam flagrantius studium viderim. Nullum enim patiebatur esse diem,*
quin

Platonem in Hippiam Maiore: ἀλλ' ἐγὰρ οὐκ ἐνεόησα, ὅτι τὸ μνημονικὸν ἔχεις' intellige in vtroque loco: τέχνημα, quod liquet ex eodem Platone in Hippiam Minori, vbi Socrates, vanam hominis περιεργίαν deridens, sic ait: καίτοι τό γε μνημονικὸν ἐπελαθόμενος, ὡς εἶχε, τέχνημα, ἐν ᾧ σὺ οἶν λαμπρότατος εἶσαι. Ammianus Marcellinus ait, scriptores varios memorare, Cyrum, Simonidem, Hippiam ideo valuisse memoria, quod epotis quibusdam remediis id impetrarunt. L. XVI. c. V. p. 90. edit. Gronou. in fol.

(15) Scilicet quod in officis etiam, & arcibus sellulariis ita fuerit exercitatus, ut tunicam, balteum, pallium, crepidas, annulum, ampullam oleariam, strigileculam, aliaque utensilia ipse sua manu solus sibi quam ornatisime confecerit. Qua de re, praeter Ciceronem L. III. de Oratore §. 32. Quintilianum I. XII. c. 21. Lucianum in Hippiam seu Balneo T. II. Opp. p. 354. edit. opt. Amst. 1687. 8. Dionem Chrysostomum Orat. LIV. & LXX. Hieronymum in Epitaphio Nepotiani; legi meretur Apuleius in Floridis p. 346. edit. Elmenhorst, ex quo Ian. Nic. Erythraeus Pinacoth. I. p. m. 294. qui in Pinacoth. II. p. m. 58. exemplum fere manus exhibet in Iul. Caes. Bottifanga. Nos de Helmontio iniore non dissimile quid alibi attulimus.

(16) Vide quos allegat Hofmannus in Lexico.
 (17) In Bruto, §. 88. Meminit etiam memoriae Hortensii L. I. Tuscul. §. 24. & L. II. Acad. Quaest. §. 1. vbi cum cum Lucullo conferens, Hortensium verborum, Lucullum rerum maiorem habuisse memoriam scribit.

(18) Non satis accurate igitur verba Ciceronis expressit Petrus Mellias Hispanus, eiusque interpres Italus Franc. Sansouinus, nella Selua di varia lectione p. m. 242. nel modo, che persona l' oratione, la scriveua dopo, e così la diceua, senza troncar parola. Haec enim minuunt admirationem facultatis quae in Hortensio fuit.

quin aut in foro dicere, aut meditaretur extra forum. Saepissime autem eodem die utrumque faciebat. Attuleratque minime vulgare genus dicendi: duas quidem res, quas nemo alius; partitiones, quibus de rebus dicturus esset, & collectiones, memor & quae essent dicta contra, quaeque ipse dixisset. Erat in verborum splendore elegans, compositione aptus, facultate copiosus: eaque erat cum summo ingenio, tum exercitationibus maximis consecutus. Rem complectebatur memoriter, diuidebat acute, nec praetermittebat fere quidquam, quod esset in causa, aut ad confirmandum, aut ad refellendum. Non possum quin addam, quae plane mira refert Seneca (19), Hortensium aliquando, a Sifenna prouocatum, in auctione persequisse diem totum, & omnes res, & pretia, & emtores, ordine suo, argentariis recognoscentibus, ita ut in nullo falleretur, recensuisse. Post Hortensium, censer Nob. Auracherus (20), inter polymnemes locum quoque dandum esse Ioanni HVLSEMANNO, immortalis memoriae Theologo, inductus iis, quae a B. Scherzero in praefat. ad Hülsemanni *Vindicias S. Scripturae Lipsiae 1679.* 4. editas, itemque a Theoph. Spizelio in *Templo honoris reserato* in laudem summi doctoris dicta sunt. Addit autem, optimum virum tandem adeo omnem amisisse memoriam, ut in sacro concilio aliquando nomen suum scripturus, aliud nescio quid in chartam coniecerit. Quae quidem rumore duntaxat nuntio se audiuisse Auracherus fatetur; diserte tamen istam memoriae in Hülsemanno iacturam confirmat Car. Frid. Pezoldus in *Diss. de Oblivione memorabili* (21).

Quae a nonnullis Iudaicarum fabularum amatoribus traduntur de

(19) Lib. I. *Controversiarum in proem.* p. 73. T. III. *Opp. edit.* Elsevir. c. not. var.

(20) In *Dissert. de Memoria* c. III. §. 9. p. 51.

(21) *Cap. III. Segm. III. §. 6.* Adde, quae habet Th. Crenius P. VI. *Animaduers. Philol. & Histor.* p. 200: *Defecisse quoque memorabilem virum B. Io. Hülsemannum memoriam (qua alias, teste B. Calonio in praefatione, Hülsemanni Commentario in Ieremiam praemissa, erat excellenter praeditus) aliquod ante tempus, praequam spiritum poneret, relatum nobis a fide digno scimus, etsi id a quopiam memoriae traditum non inuenimus, certis de causis.*

de IESV quodam Sacerdote magno, Esdrae filio (22), qui Iudaeis ex carcere Babylonico redeuntibus vniuersa scriptorum sacrorum monumenta, plane ab hostibus deleta, non sine numine, memoriter reddiderit; ea talia sunt, vt eodem labore reiecta videantur, quo supra confutauimus eos, qui in ipso Esdra tantum prodigium commenti sunt (23). Longe certius exemplum praebet caecus ille IOANNES *Aegyptius* (24), constantissimus veritatis Christianae testis, imperante Maximino ad metalla damnatus, ac tandem capite truncatus. Admiranda omnino sunt, quae de eo refert Eusebius (25), nec pigebit verba integra ex Henr. Valesii interpreta-

(22) Ita eum vocant, qui Esdras & Iofedechum pro vno eodemque habent, ex collat. Chron. VII. 14. & 1 Esdr. VII. 1. quos tamen alii rectius tanquam fratres distinguunt. vid. Leon. Coquei Commentar. ad Augustin. de Ciuit. Dei L. XVIII. cap. 36. ad quem locum Augustini Ludouicus Viues, auctoritate Hieronymi & Eusebii, in nugae de Iesu illo dilapsus est.

(23) Auctoribus illic a me citatis addi potest *Ioannes Antiochenus*, cognomento *Malala*, scriptor, vt videtur, saeculi IX, quem video medium quodammodo sententiae intercedere, & neque libros sacros omnino omnes a Chaldaeis deletos, neque plane nullos libros ab Esdra memoriter restitutos demonstrare. Ita namque de Artaxerxe scribit: ὧτι (τῷ Esdra) καὶ τὰ ἱερά σκένη ἔδωκε, καὶ τὰς βίβλους τὰς ἱερατικὰς τὰς εὐρεθείσας· ὁ δὲ αὐτὸς Esdras τῶν μὴ εὐρεθέντων βιβλίων ἀπὸ ὑπομνήσεως αὐτοῦ γράφειν τὰ ὑπομνήματα ἐποίησεν. in *Historia Chronica* P. I. p. 204. edit. Oxon. 1691. 8. Quid vero? si τὰς βίβλους τὰς ἱερατικὰς, h. e. *libros sacerdotales* in hoc Malalae loco interpretemur non τὰ ἱερά γράμματα siue *libros biblicos*, sed forte codices liturgicos, rituales, aut alios in sacerdotum bibliothecis ad templum asseruatos, quorum aliqua pars & amitti potuit, & ab Esdra ex memoria restitui? Rem iudicandam relinquo lectori docto & Hebraicarum antiquitatum probe gnaro, qui videbit, quid intersit inter libros veterum Iudaeorum hieraticos & inter ipsum codicem diuinum; item an ex hac distinctione mitigari possit eorum sententia, qui pro ipso codice sacro ab Esdra restituito tot Patrum testimoniis contendunt.

(24) *Vulgo Palaestinus* a Sim. Maiolo p. 79. Dier. Canicular. & aliis dictus, forte ideo, quod in Palaestina inter Christianos ad metalla damnatos vitam degit, & ab Eusebio Martyribus Palaestinae accensus est. Meminit quoque huius Ioannis Menaeum Graecorum ad d. XX. Septemb.

(25) In libro de Martyribus Palaestinae cap. XIII. (quod aliis est cap. XXII, libri VIII, *Historiae Ecclesiae*) pag. 343. sq. edit. Vales.

pretatione huc afferre : Erant una cum illo (Syluano) Aegyptii complures : inter quos fuit Ioannes quidam, qui prae cunctis nostrae aetatis hominibus memoria ualuit. Et hic quidem iam antea luminibus erat orbatus. Nihilominus tamen in confessionum certaminibus, in quibus maxime enituit, cum ipsi perinde ac ceteris alter pedum candente ferro debilitatus esset, oculi quoque, licet lumine orbati, cauterio perusti sunt; crudelitate scilicet & inhumanitate carnificum ad id usque feritatis ac diritatis progressa. Porro hunc virum ob mores quidem & Philosophicam uiuendi rationem nihil attinet praedicare, praesertim cum huius rei causa non tantum admirationis sit consecutus, quantum ex memoriae praesstantia. Quippe qui totos diuinæ Scripturae libros non in tabulis lapideis, quemadmodum ait diuinus Apostolus, nec in membranarum animalium, aut chartis quae uermibus & longinquitate temporis consumuntur, uerum in carnis cordis tabulis, in anima scilicet candida, & in purissimo mentis lumine perscriptos habuerit. Adeo ut quoties uellet, interdum legis Mosaeicae, interdum Prophetarum libros; nonnunquam sacrae historiae locos; alias Euangelica & Apostolorum scripta memoriter, uelut ex literario quodam penu proferreret. Fateor certe, obstupuisse me, cum illum in frequentissimo Ecclesiae coetu medium stantem, & quosdam diuinæ Scripturae locos recitantem primitus uidi. Etenim quamdiu quidem uocem dumtaxat hominis audire mihi dabatur, quaedam illum, ut in Ecclesiastico coetu moris est, legere existimabam. Verum ubi proxime accedens id quod res erat deprehendi, ceteros quidem, qui in circuitu astant, integra oculorum acie pollere, illum uero solis intelligentiae oculis praeditum, in star Prophetæ cuiusdam, oracula edere, & reliquis corpore ualentioribus multo praestare; facere omnino non potui, quin Deum summis laudibus efferrem ac praedicarem. Haec Eusebius. A deo quidem mentis aciem homini non ademit caecitas, ut potius credam magno fuisse ad memoriam adiumento. At tamen non dubito, fore oratores per paucos, qui, ut fideliori memoria utantur, praeoptent caeci esse, aut decorum ducant, clausis subinde uel defixis oculis in concione dicere: licet manifestum sit, res animo conceptas facile imaginum oculis obiectarum uarietate

rietate turbari; licet etiam Cicero, nihil in caecitate mali esse, speciose affirmet (26). Feliciores sane illi, quos videntes vegetosque ad tantum fastigium vel natura vel exercitatio subuexit. Talis erat ISAEVS *Affyrus*, Rhetor Atheniensis (27), quem ita laudat Plinius iunior, vt imaginem perfecti pariter oratoris ac polymnemonis expressisse videatur (28): *Poscit controuersias plures, electionem auditoribus permittit, saepe etiam partes: surgit, amicitur, incipit. Statim omnia, ac pene pariter ad manum. Sensus reconditi, occurrunt verba, sed qualia? quaesita, & exulta. Multa lectio in subitis, multa scriptio elucet: praemiatur apte, narrat aperte, pugnat acriter, colligit fortiter, ornat excelsè. Postremo docet, delectat, afficit, (quod maxime dubites) crebra & diuina uerba non uoluptata, crebri syllogismi, circumscripti & effecti: quod stilo quoque assequi magnum est. Incredibilis memoria, repetit alius quae dixit ex tempore, ne uerbo quidem labitur. Ad tantam & studio & exercitatione peruenit (29). Nam diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur.* Non minor gloria fuit IULIANI Imperatoris, qui vtinam praeclaris naturae dotibus a Deo sibi concessis ad salutem potius reipubl. Christianae, quam ad suam aliorumque perniciem vsus fuisset! Quanta enim in eo ingenii ac memoriae vis fuerit, satis ostendunt studia eius amplissima, & scripta omni genere eruditionis plena (30). Tum

Euna-

- (26) Lib. V. Tusc. Qu. 5. 38. Quibus adde quae Iulio Passeratius in laudem caecitatis.
- (27) Hunc caue confundas cum Isaeo, Rhetore et itidem Atheniensium praestantissimo, & Demosthenis praecipuo, de quo Philostratus. Nostri Affyrus Suidas ait vixisse sub Hadriano, & multa scripsisse; id quod cum aetate Plinii congruit, qui de eo testatur *ἀντὸς τῆς*.
- (28) Lib. II. Epist. III.
- (29) Habes igitur exemplum, quo confirmantur ea, quae prudentissime dixit Io. Lud. Viues in Epist. II. de ratione studii ap. Crenium T. I. Methodor. p. 122: *Nemini tam infelix contingit memoria, qui non eam fidelissimam possit reddere exercitatione. Nihil est enim, quod magis opere & labore gaudeat, nihil quod facilius corrumpatur & intereat quiete ac otio. Quocirca aliquid quotidie ediscendum est, etiam quum non est necesse: tantum ne torpor in memoriam inuadat, quo nullus est illi morbus perniciosior.* conf. ibid. p. 108.
- (30) Quorum editionem instructissimam debemus, post Dion. Petauium, illustri Ezech. Spanhemio, cuulgamam Lipsi, 1696, fol.

Eunapius in vita Maximī, qui Iuliano praeceptor datus fuit, testatur (31), Iulianum adhuc puerum, quidquid librorum proferebatur, memoria complexum fuisse, ita vt praecocem eruditionem aegre ferre magistri viderentur, quasi non habituri, quod puero instillarent; moxque nec illos, quod docerent, nec Iulianum, quod amplius disceret, habuisse. Imo Ammianus Marcellinus, si quid olim antiquioribus quibusdam ad memoriam consequendam potionis alicuius medicatae haustus profuerit (32), *credendum esse, inquit, hunc etiam tum adustum, totum memoriae dolium (33), si usquam reperiri potuit, exhaustisse.*

Christianum KORTHOLTVM Theologum quondam Kiloniensem

B 2

(31) In vitis Philosophorum, pag. 88. interpretationis Iunianae, edit. prim. Plantin. 1568. 8.

(32) Apparet, perantiquum esse medicum illud memoriae subsidium. Quamquam vero nemini auctor esse velim, vt in memoria sua iuuanda pharmacorum virtutibus experiat: non semel enim vidi, ascitum illum cerebri vigorem in obliuiosam senectutem deuisse. Si quis tamen sibi persuadeat, sine omni periculo fieri posse, vt memoriae suae aliquod gluten ex pyxide pharmacopolae admisceat, ei consilium dabit *Casspar Marchius* Medicus celeberrimus, in Acad. Rostoch, quondam P. P. & postea Archiater Brandenburgicus, a quo praescripta *cereuisia mnemonica, vinum mnemonicum, rotulae mnemonicae, ac balsamus nobilissimus cephalicus & mnemonicus* commendantur a Detl. Cluero in Vindicis Artis mnemonicae haud pridem euulgatis. Mihi vero, saluis Medico. um praescriptis, semper placuit illud Desid. Erasmi consilium, quo vellem iuuenes omnes artium studiosos ad memoriam iuuandam vti. Ita vero ille in aureo libello de Ratione Studii cap. IV. §. 5: *Neque negligenda memoria, tellionis thesaurus. Eam tamen locis & imaginibus (addo & medicamentis) adiuuari non inficior, tamen tribus rebus potissimum constat optima memoria, intellectu, ordine, cura. Siquidem bona memoriae pars est, rem penitus intellexisse. Tum ordo facit, vt etiam quae semel exciderint, quasi postliminio in animum reuocemus. Porro cura omnibus in rebus, non hic tantum, plurimum valet. Itaque quae meminisse velis, ea sunt attentius ac crebrius relegenda, deinde saepius a nobis ipsis exigenda, vt si quid forte suffugerit, id restituatur. Adde, quae ex Io. Lud. Visue articuli paullo superius, not. 29.*

(33) Non existimem cum Frid. Lindenbrogio, alludere Ammianum ad dolium Pandorae. Hiic enim non dolium, sed *pyxidem* tribuunt Poetae, quod vasculum est exile; *dolium* vero vas capax & ventricosum. Nec potionis notio congruit cum iis, quae pyxide Pandorae continebantur. Dolia duo in limine Iouis posita memorat Homerus Iliad, vlr. v. 527. 528. sed ea itidem hic locum non inueniunt. *Dolium* igitur *memoriae* crederem ab Ammiano dici omnem illum potionis medicatae apparatus, quo memoria augeri possit,

nienſem inſigniffimum aiunt tanta fuiſſe memoria, vt aliquando ſpondere auſus fuerit, totum ſe codicem Bibliorum Hebraicum, ſi omnium exemplorum iactura facta eſſet, ad minimum vsque apicem reſtituturum eſſe (34). Vereor autem, ne hac in parte viro oprimo plus fuerit fiduciae, quam facultatis : poterant quippe iſthaec confidentius dici, cum ideo nemo optauerit rem eo deduci, vt neceſſe ſit periculofam eiſmodi reſtitutionem experiri. Facilius fortaffis res ſuccederet in Bibliis Germanicis, quorum defectum omnem ex memoria ſe reſarturum eſſe *Chriſtianus LANGIVS*, Doct̃or olim Theol. Lipſienſis dixiſſe fertur (35). Quamuis ea res non multum prodigii habitura eſſet, ſiquidem non breui aliqua aut rara, ſed crebra & per omnem vitam repetita lectione efficeretur. Frequens enim & diuturna lectio tandem librum quemuis facile nobis familiarem reddit, & memoriae imprimis etiam infeliciori. Ita *Iuſtus LIPSIUS* Cornelioribus deperibat (36), totum plane edidicit, adeo vt vitae ſuae discrimen ſpondere aliquando auſus fuerit, ſi recitans in vlllo vocabulo errare deprehenderetur. *Audiui*, inquit *Erythraeus* (37), *de eo, qui ſermoni ſe inter fuiſſe narrabat, in Germania, cum eſſet apud principem nescio quem virum, ac die quodam inuicerat mentione de Tacito, gloriantem Lipſium dixiſſe, ſe aureum illud volumen adeo memoria comprehenſum habere, vt nihil ex ea vnquam exciderit; quin etiam ſponſionem laceſſiuit, ni ita eſſet, vt diceret; atque: Agite, inquit, ſtatuite*
hic

(34) Audiui haec aliquando ex *Viro* maxime reuerendo, cum de Memoria in Gymnaſio noſtro publice diceret. Apud alios vero, qui memoriam *Kortholti* renouarunt, nihil eiſmodi conſignatum reperio.

(35) Idem & de *B. CALOUIO* ſaepe ſe accepiffe tradit Auctor der denkwürdigen Begebenheiten Num. VII. p. 52. Addit tamen, grauem dubitandi cauſam ſubeſſe. Sed nescio, an minus dubia ſint, quae ipſe ſubiungit: daß mau ſchwerlich ein Pferd finden würde/ daß nur ein einzißes von jedem ſeiner (*Calouii*) editen Tractaten fortbringen ſollte. Saltem nobis tantum pietatis deberi videtur memoriae Theologi meritiſſimi, vt ſcriptorum eius, ſi virtutem non capimus, ſolam molem non ſuſpiciamus.

(36) Vid. *Morhof. L. IV. Polyhiſt. literar. c. XIII. p. 190.*

(37) *Pinacoth. III n. 1. pag. 2.*

hic aliquem cum pugione, ac, si, Cornelium totum recitans, verbum unum peccauero, non recuso, quin eo me ille pugione confodiat; ac sponte iugulum vel pectus, quod ferire possit, aperiam. Magnam profecto memoriae fiduciam! quae parum abest a temeritate. Non desuere tamen plures, qui libros integros, valde sibi charos, memoriae mandarunt (38); quos omnes ideo ad prodigia memoriae referre inconflutum esset.

Plus admirationis habet exemplum M. *Portii* LATRONIS, gente Hispani, clari olim, vt ait Plinius, inter dicendi magistros; cuius mortem notauit Eusebius in Chron. ad Olympiad. CXCIV. Etenim M. Annaeus Seneca (39) de hoc charissimo sodali & familiari

B 3

liari

(38) Christina Suecorum Regina, cum annos nata esset XXIII, Martialem integrum memoria tenuit. Def. Erasmus totum Terentium & Horatium non secus tenuit ac digitos suos. Et quis omnes illos recenseret, qui non tam memoriae celeritate, quam longo vsu libros totos edidicerunt?

(39) In prooem. Controuersiar. L. I. Tomo III. Opp. p. m. 72. edit. c. not. var. Post Senecam idem *Portii* Latronis exemplum laudarunt multi, sed nemo cum immaniori errore, quam Euerh. Guern. Happelius; quem si audias in *Academischen Roman.* p. 672. necesse erit, Rudolphum Agricola, patria Frisium, notissimum Scriptorem, qui A. 1487. obiit, ante *Portium* nostrum & Senecam vixisse. En Happelii verba: Von *Portio* Latrone schreibt Seneca in der Vorrede seiner Declamationum, daß er in seinen Schulen den sehr gelehrten Rudolphum Agricola, über die Massen heraus gestrichen und berühmt gemacht habe / daß er nemlich theils von Natur / theils durch Fleiß und Kunst eine so vortheilhafte Memoriae gehabt hätte / daß es fast ungläublich zu seyn schiene ic. Risum teneatis amici! Ne vero frustra labores, lector, in peccato Typographi exquirendo, aperiam tibi fontes tam crassi erroris. Happelius, cuius scripta ad panem lucrandum ex plagii consuta sunt, ad verbum exscripsit loc. cit. a pag. 666. -- 674. *Petri Messiae*, Scriptoris Hispani integrum caput VII. partis III. *Syluae variarum lectionum*; sed neque auctorem nominauit, neque interpretem Italem *Franciscum Sansouinum*, quo forte vsus est, recte intellexit. Is ita p. m. 242: *Di* *Portio* Latrone scrive il sapiente Seneca, nel prologo delle sue declamazioni, che illustrò con le sue scolie il dotto e sapiente *Ridolfo* Agricola, &c. hoc est: *De* *Portio* Latrone scribit sapiens Seneca in prologo Declamationum suarum, quas illustrauit scholiis suis doctus & sapiens *Rudolphus* Agricola, &c. haec reddit Happelius: Daß er in seinen Schulen den sehr gelehrten Rud. Agricola über die Massen heraus gestrichen und berühmt gemacht habe ic. adeoque Senecae Declamationes in Agricola, scholia Agricolae in scholis Latronis transformat; dignus qui coniungatur cum Christophoro Persona, Agathiae interprete, a quo Philosophum *Sragiristam* in

vins

liari suo testatur, nunquam illum, quae dicturus erat, ediscendi causa relegisse. Edidicerat, inquit, illa, cum scriperat, cum id in illo magis mirabile videri possit, quod nec lente & anxie, sed eodem paene, quo dicebat, impetu scribebat. At illi, qui scripta sua torquent, qui de singulis verbis in consilium eunt, necesse est, quae totiens animo suo admouerint, nouissime affigant. At quorumcunque stilus est velox, tardior memoria est. In illo non tantum naturalis memoriae felicitas erat, sed ars summa, & ad apprehendenda, quae tenere debebat, & ad custodienda; adeo ut omnes declamationes suas, quasque dixerat, teneret. Tam itaque superuacuos sibi fecerat codices. Aiebat se scribere in animo. Cogitata dicebat ita, ut in nullo unquam verbo eum memoria deceperit. Historiarum omnium summa notitia: iubebat aliquem nominari duces, & statim eius acta cursu reddebat. Adeo quaecumque in animum eius semel descenderant, in promptu erant. Addit vero Seneca, felicem Latronis naturam arte plurimum adiutam fuisse; quam artem non operosam vocat, aitque, intra exiguum paucissimorum dierum tempus posse quemlibet facere id, quod Cineas aut Hortensius fecerit, quorum stupenda memoriae specimina supra demonstrauius. Oportuit sane istam artem, si talis fuit (40), multum praestitisse hodiernis quibusdam memoriae artificibus, quae maxime operosa sunt, & duplici imagine mentem onerant, adeoque memoriam felicem in homine requirunt potius, quam producunt (41). Tale vero, quale Seneca laudat, compendium fortassis

ruini amphoram commutatum fuisse, supra dixi, vbi de Cosroe. Cautè igitur mercari discant illi, qui non tantum oblectamenta sua, sed eruditionis etiam condimenta ex Ernstii, Happeliis, Misandris, aliisque eiusmodi Deliciarum collectoribus, more plebis semidoctae, corradunt.

(40) Vellem arcana aperisset Seneca. Sed ille, cum multa de insigni illa arte praedicasset, ita tandem auditorum expectationem eludit: *cupit statim discere & suspendam cupiditatem vestram, & faciam alteri beneficio locum.*

(41) Quinimo, sarente ipso praestigiarum illarum alias magistro, Henr. Corn. Agrippa, ars memoratiua tot saepissime monstris obtundit imaginibus, ut pro memoriae tenacitate maniam & phrenesin nonnunquam inducat, dum videlicet naturalem memoriam innumerabilium rerum ac verborum imaginibus praegravans, naturae finibus non contentos arte insanire facit, de Vanit. Art. & Scient. cap. X.

tassis calluit *Bernhardus de LAVINHETA*, Lullianae disciplinae cultor, cuius opera pleraque Coloniae A. 1612. recudi curauit 10, Henr. Alstedius. Ille enim, si vera de se praedicat, quendam Iureconsultum docuit hanc artem, qua omnes rubricas Decretalium vna nocte memoriae mandauerit (42). Sed redeo ad naturae portenta, in quibus nullae partes artificio fuerunt. In his celebratur etiam exemplum LEOPOLDI Magni, Imperatoris Augusti, cuius tanta fuisse memoria dicitur, vt ad orationes legatorum, etiam longissimas, seruato accurate argumentorum & membrorum ordine, nihil titubans, in praecipuis Europae linguis responderit (43). Principi Principem adiungo LVDOVICVM XIII. Galliae Regem, cum Leopoldo de gloria memoriae diuinioris certantem. Nisi enim suspicio est, quaedam adulandi studio scripsisse Gabr. Bartholom. Gramondum (44), Cyrum ille aut Hadrianum memoria aequasse dicendus erit. Quippe castra sua aliquando praeteruectus, dum militem in armis stare iussum explorat in transitu (seu memoriae experimentum faciendi animus erat, seu conciliandae sibi militum gratiae) centuriones, vicarios, signiferos, primipilos, ipsos legionarios, nomine quem-

que

(42) Referente Morhofio T. I. Polyh. L. II. c. VI. n. 8. p. 1401. Eandem artem per imagines tentarunt alii, in gratiam Iuris studioforum, quorum sane interest titulos & capita legum memoriter nosse. *Ioannis Bunonii* hanc in rem labores noti sunt, & supra in Progr. II. not. 20. exemplo confirmati. In Batavis vero Lugduni etiam A. 1695. in 8. prodiit *Ars magna & admirabilis. speciminibus variis confirmata, qua Pandectarum tituli, eorumque praecipua materia, ope figurarum emblematicarum, breuissime, iucunde & tenaciter memoriae imprimi, firmiter contineri, & opportune in usum transferri possunt, in maximum commodum legis studiosi.* Auctor quisquis est, quinque tabulis imagines suas complectitur, spondetque, intra 20. aut 30. horas totum negotium perfectum ita, vt quocumque velis ordine, siue recto, siue inuerso aut turbato, titulos Pandectarum recitare possis. vid. *Boekzaal van Europe* A. 1695. Nouemb. p. 404. sqq. vbi Petrus Rabus, vir festiue dicax, non quidem omnem memoriae artem imprudenter explodit, causam tamen vulgati illius contentus conicit in quosdam, quos vocat *Grosschryvers, die aan zekere hanepooten, merken, letters, rodden en vodden het menschelyk begrip wilden binden*

(43) Auctor Relationum curiosarum, A. 1705. *Siebende Nachricht/* pag. 52.

(44) *Histor. Gall.* L. VIII, pag. 397. 398. edit. Elseuir, A. 1653. 8.

que proprio compellatos comiter salutauit. Milites omnes nouit intus & extra, quales per nomina audirent, quales virtute valerent; hunc ineundo cominus proelio, illum eminus fortiorum: hunc oppugnationi, aut inferendae loco aperto vi; illum prohibendae aptum agnouit, ut quisque coram, per varios belli casus, sui specimen praeuisset. Huc etiam pertinet, quod magistratus Galliae, rectores urbium, nobiles, ipsosque per saepe e vulgo plebeios, vel semel visos, incredibili memoriae felicitate praesentes cognouerit, memoria absentes retinuerit. Dicat autem quis, in Principibus maiorem plerumque naturae & facultatis, etiam si mediocris, admirationem esse; certe non habebit haec suspicio locum in *Christophoro LONGOLIO* Mechliniensi, celebri illo Ciceroniani stili imitatore. Malo isthoc hominis prodigium Melchioris Adami (45) quam meis verbis enarrare: *Memoria tanta fuit, ut ad ea tollenda, quae animo semel infedissent, diuturnitas temporis vix aliquid valeret. De pluribus & variis rebus saepe interrogatus, de quibus a multis annis nihil legerat, non minus promte de singulis solitus est respondere, ac si eo die ab eo perlacta fuissent. Cuius rei iis, qui familiariter cum eo vixerunt, quotidie periculum facere licuit. Hocque in eo magis mirum fuit, quod cum plurima legisset, omnia autem, quae Graece aut Latine scripta essent, sibi legenda proponeret, nunquam fere, admetam semper properanti, ad eundem scriptorem reuertere licuit. Si quando de iis rebus sermo incideret, quae a diuersis & variis scriptoribus tractatae essent, cum res ipsae essent eadem; ita tamen oratione solebat distinguere, sua verba singulis scriptoribus, a quibus ea acceperat, referendo, ut non memoriter ea dixisse, in quo saepe offendi solet, sed de scripto pronunciaffe videretur. Quae saepe dum faceret, ita auditorum admirationem incendit, ut eum artificio quodam, non naturali memoriae bono uti, existimarent. Dolendum certe est, Longolium tam praeclaris a natura dotibus praeditum in ipso aetatis flore occidisse.* **Quantus**

(45) In Vitae Germanor. Philosoph edit. recent. in fol. p. 21. ex quo Ant. Borremanius in Var. Lect. cap. III p. 15. & Franc. Ridderus in Historia de Eruditione p. 274.

tus enim non futurus fuisset, si ad senectutem peruenisset, aut si memoriam suam, quae per se stupenda erat, aliquo subsidio iuuare voluisset? Quemadmodum fecit L. LVCVLLVS, vir pace belloque maximus, & inter Romanos non literis minus & bibliotheca, quam rebus gestis inclytissimus. Huius incredibilem ingenii magnitudinem, prudentiam, fortitudinem, aequitatem, & ceteras virtutes magnificis verbis laudat Cicero (46), ex quibus laudibus ad nostrum institutum hae spectant: *Habuit diuinam quandam memoriam rerum Lucullus, verborum maiorem Hortensius. Sed quo plus in negotiis gerendis res quam verba profunt, hoc erat memoria illa praestantior.* — — *Iraque ut litteris consignamus, quae monumentis mandare volumus: sic ille in animo res insculptas habebat.* — — *Cumque esset ea memoria, quam ante dixi, ea saepius audiendo facile cognouit, quae vel semel audita meminisse potuisset.* Diferte tamen ibidem admonet Cicero, tali ingenio praeditum Lucillum adiunxisse etiam illam, quam Themistocles spreuerat, disciplinam, scilicet *μνημονικὴν*, frustra olim Themistocli a Simonide, vt aiunt, oblatam.

Vina certe bibliotheca est memoria, quam qui fidelem habent, lectionis thesaurum circumferunt, & libris nonnunquam carent sine impedimento. Rarum eiusmodi exemplum fuit Hieronymus MAGIVS Anglarenis Italus (47), qui, cum A. 1571. in Cypro insula ludicis officio in exercitu Venetorum functus, hostibusque muniendi peritia & ignium arte satis noxius fuisset, capta tandem a Turcis Famagusta vrbe, ipse quoque captus, & in vinculis Constantinopolin abductus est. Ibi vero inter operas seruiles & duri carceris miserias, cum omni librorum adiumento plane

C

nudatus

(46) Lib. II. (al. IV.) Acad. Quaest. §. I.

(47) Anglaria s. Angleria Magii patria Etruriae oppidum est, diuersum nomine situque ab Anglaria oppido in finibus Mediolanensium ad lacum Lucarnensem. Illud Italis Anghiera, hoc Anghiari dicitur. Notandum discrimen, ne cum Thuano, Syuertio, Miraeo, Quenstedio, Teiffertio, aliisque circa patriam Magii vel erremus vel titubemus.

nudatus esset, nocturnis studiis ex sola memoria (48) depromsit libellos duos longe doctissimos, & varia lectione Scriptorumque locis ac testimoniis plenissimos, alterum *de Tintinnabilis*, alterum *de Equuleo*; quos obtulit legatis Imperatoris & Galliae Regis, vt libertatem per eos recuperaret. Sed res non successit, fortassis quia intempestiue effici coepta: quippe Magius, Praefecti Turcici iussu, A. 1572. VI. Kal. April. faucibus laqueo praestricis in carcere necatus fuit (49): dignus ob summam eruditionem fato meliori: dignus certe, cuius memoriae diuinitas inter nobilissima exempla praedicetur. Non dicam multa de illustri viro Nicolao Antonio MAGLIABECCHIO, magni Etruriae Principis Bibliothecario, cuius ingentem memoriae vim ex illis cognoui, qui magnum hoc orbis eruditi decus Florentiae propius nouerunt: neque de Io. Marco MARCI a Kronland, auctore *Liturgiae Mentis*, editae Ratisb. 1678. 4. de quo Iacobus Dobrzensky *de Nigro Ponte* in Vita Marci, Liturgiae illi praefixa refert, eum ex oculis laborantem, memoriam accepisse pro papyro, pro calamo habuisse auditum

- (48) Testantur praefationes Editorum, libro de Tintinnabilis praefixae; nec non Iourn. des Sçau. A. 1665 p. 198. Neocorus in Biblioth. nouor. libror. A. 1698. p. 108. & ipse Magius in Dedic. libri de Equuleo, ad Regis Gall. Legatum sic fatur: *Nocturnis igitur horis, quas dominus Turca quieti indulgere solet, (diurnis quo minus quidquam libero homine dignum praestare possim, variis grauissimisque laboribus impedor) in ergastulo vnicunque hac de re commentari ac scribere capi, ac tandem fauente Deo factum est, vt librum absoluerim.* — — — Nos enim, etsi libris omnino destitutos, & in calamitate non vulgari vix mentis compotes, instrumento, vt facillimo, ita obscurissimis tenebris antea demerso, lucem astrulisse facile animaduertes. Vix comparari cum hoc exemplo poterit Hugo Grotius, quem absque libris aliquando scriptorem fuisse, suo loco supra diximus: nedum Christianus WE SIUS, ex cuius praefatione des Flugen Hofmeister's/ haud adeo stricte fortassis capienda sunt verba: *Als ich anfangs diese Fundamental-Historie zusammen trug/ geschähe es an einem Orte/ da ich von allen Büchern entblohet war/ und also meinem Gedächtnisse das meiste zutragen mußte.*
- (49) De Magio eiusque fati, in aliorum fere omnium scriptorum vicem legi poterit magnus ille rerum literariorum promuscondus Pet. Bayl us T. II. *Dictionar. hist. & crit.* p. m. 1968. sq. vbi Thuanus, Raph. Trichetus du Fresne, Moretius, & reliqui de Magio scriptores non tantum allegati sunt, sed & emendati.

tum (50). Quis vero non mirabitur facultatem mentis in milite illo veterano, qui non vitae suae duntaxat historiam, sed res omnes aetate sua gestas, ad seriem dierum, memoriter narrare potuit? Laudat hominem *Mr. de Vigneul-Marville* (51): *J' ai vu un vieil Officier de l' Armée, nommé de S. MAVRICE, qui racontoit non seulement l' histoire de sa vie ; mais aussi toute l' histoire de son tems jour pour jour depuis quarante ans, avec une exactitude surprenante.* Eadem memoriae felicitate MAVRILIVS, Praesul quondam Cadurcensis sub Guntranno Rege, omnes veteris Testamenti genealogias, quae sane admodum difficiles sunt, recitare potuit (52). Et cur praeterirem Diuum MAXIMILIANVM I. Augustum, de quo Orator eius Ioannes Cuspinianus, testis fide dignus, consignauit (53), memoriae fuisse tam tenacis, ut cum semel aliquem secum loquentem viderit, post longam temporis intercapedinem denuo agnouerit. Parum autem abfuisse, quin praestantissimae huius memoriae vsum in literis plane nullum fecisset Maximilianus, asperitate indocti magistri in tenera aetate territus (54). Quem admodum circa idem tempus in plagosum eiusmodi Orbilium etiam incidere *Iason MAYNVS*, Mediolanensis, Iureconsultus celeberrimus (55). Eius enim ferulis cum manum subtraxisset,

C 2

animi

(50) Vid. Io. Iac. Auracher in *Diss. de Memoria*, p. 62.

(51) *Mélanges d' histoire & de littérature*. Vol. II. p. 81.

(52) *Aimonus de Rebus gestis Francorum* L. III. c. 34. Beyerlinck T. V. *Theatr. vit. hum.* lit. M. p. 402. A.

(53) *De Caesariis*, p. 494. edit. Wechel. in fol.

(54) Notabile est, quod idem Cuspinianus refert pag. 486. Maximilianum tam insigni fuisse ingenio. tam acri iudicio, tam tenaci memoria, ut breui omnem artium ac scientiarum copiam animo comprehensus fuisset, nisi pueritia eius in plagosum aliquem & ineptum praecceptorem incidisset, a quo non tantum sophismatibus aliisque nugis ediscendis oneratus, sed saepius etiam atrociter verberatus fuit, adeo ut literas magis odio tunc haberet, quam diligeret. *Audis* (ait Cuspinianus p. 488. fin.) *ex ore diui Maximiliani hoc verbum, quod nunquam e memoria mea excidet, quod iam Romanorum Rex factus, in mensa, (ut solebat de variis loqui) multis astantibus, dixerat: Si hodie praecceptor meus viueret Petrus, quamquam multa praecceptoribus debeamus, efficerem, ut eum instruisse me pœniteret.*

(55) Teste, qui ipse ab eo illud familiariter audiuerat, Paulo Iouio, in *Elog. doct. viror.* p. m. 80.

animi impotens, & libertate abutens, in dissolutum viuendi genus prolapsus est. Sed mature se collegit, & ingentibus naturae dotibus, celerrimoque profectu omnibus admirandus exstitit. Erat enim memoria tam diuina praeditus, vt totum Iuris corpus, si interiiisset, per eum restitui posse crederetur. Natum hinc inter alia encomium, quo sepulchrum tam excellentis legum doctoris ornavit Dardanus Parmensis:

*Non fuit hoc quisquam iuris consultior alter,
Qui extinctum posset reddere ius melius.*

item aliud nescio cuius (56):

Sanctarum intereant numerosa volumina legum:

Hic, per quem subito restituantur, erit.

Sed heus lector! iam monstrum prodit ingenii pariter ac memoriae *Iacobus MAZONIUS*, nobilis Caefenas, qui sub finem saeculi XVI. floruit, & omnem Italiam doctrina sua ac fama repleuit. Hunc solum fuisse, ait *Naudeus* (57), qui certare in Italia potuerit cum *Iacobo illo Critonio*, cuius prodigiosae memoriae supra dedimus locum. Non enim pagellas modo, sed libros integros Poetarum Italarum ac Latinorum, aliorumque quorumuis grauissimorum Scriptorum memoriter repetere potuit. *Ioannes Imperialis* in *Museo historico* p. 137. testatur, *in cunctis scientiis tantum eum scire, quantum reminisceretur; reminisci autem, quantum legisset; legisse autem, quidquid uspiam legeretur.* Vberiora de eo affert *Erythraeus* (58), puerum scilicet XIII. annorum celeri-

(56) Apud *Pezoldum* in *Diff. saepe laudata* p. 26. *Conf. de vita Mayni Guid. Panzirolum de claris LL. interpretibus.* VII. 127. *Io. Fichardum* in *vitis ICtorum.* fol. 15. *Mantuanam* fol. 48. n. 165. *Bullartum* in *Acad. Scient. & Art.* T. I. L. III, p. 272. *Elogia* vero magnifica vide ap. *Eybenium* in *Eponymol. Magiri* p. 472. sq.

(57) In *Naudeanis*, p. 28. *conf.* p. 157. vbi auctor *Additionum & Correctionum.* (quas ipsis *Naudeanis* praestantioris iudicio) mortem *Mazonii* recte refert ad A. 1598. vnde corrigendus *Wittenius* in *Diar. Biogr.* ad A. 1603, & *Koenigius* in *Bibliotheca.*

(58) *Pinacoth.* I. pag. 66. 67. cuius vestigia presse legit *Adr. Baillet des Enfans celebres* p. 178. sq. *Adde Morhofium* L. II. *Polyhist. literar.* cap. VI. p. 400. *Paschium de Inuentis non-antiquis* p. 141. sq. qui dicit, esse quosdam, qui dubitent, vtrum per naturam, an per artem haec *Mazonio* memoria obrigerit. *Martinellus* aut *Pet. Segnii* *Orationes* in obitum *Mazonii*, legat qui habet.

celeriter ex ludo Bononiensi doctiorem, quam ipse magister esset, dimissum fuisse: omnes Platonis ac Aristotelis libros memoriae mandasse: MCXCVII placita eorum publica disceptatione contra quemvis defendenda proposuisse: intra menses non amplius sex Theologiam omnem ita hausisse, vt doctoris munere dignus haberetur prae alio quodam candidato, qui septem annos integros in eo studio contriuerat: nihil vspiam consignatum fuisse literis, quod non legisset; nihil legisse, quod comprehensum memoria non contineret, vnde tanquam ex promptuario aliquo, cum esset opus, singula proferret, & suo quaeque loco collocaret: quamobrem factum esse, vt in disputationibus, cum auctoritatibus decerandum esset, integras ex sanctorum Patrum, Platonis, Aristotelis, aliorumque doctorum hominum libris, paginas ita memoriter referret, vt ne vnam quidem syllabam peccaret. Tantus quidem *ἡαυματῆρῶνος* non fuit ille Galliae Varro Aegidius MENAGIVS, adeo firmam tamen memoriam in se deprehendit, vt nullis sibi excerptis opus esse crediderit, imo molestos potius Collectaneorum aut Aduersariorum codices censuerit, cum omnia, quae vspiam notatu digna legisset, soli memoriae suae in custodiam satis fidelem tradere, atque ab eadem, quandoconque vellet, expedite repetere potuerit. Ita de se ipso aliquando pronunciauit (59): *Je n'ay jamais fait de collections en lisant les Auteurs, quoique j'en aye cité un bon nombre dans mes ouvrages.*

C 3

Je

(59) In *Menagiano*, pag 316. Remibi confirmant editores, adduntque, Menagio in more positum fuisse, vt, quae firmiter animo imprimere voluerit, ea ipse quidem manu sua in chartam coniecerit; simulac autem lecta fuissent, chartam disceptam igni tradidisse. Quippe scriptionem non sibi aliquando repetenti, sed tantum discenti vtilem esse dixit, allegare solius illud Horatii:

Segnius irritant animos demissa per aurem,

Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, & quae

ipse sibi tradit spectator.

Praeterea vero affirmant, sarpius cum ex auctoribus, tam qui prosa, quam qui versa oratione scripserunt, a longo tempore lectis, multa copiose ad prodigium vsque recitasse, ipse Menagius l. c. pag. 100. refert, opportune se aliquando Perachonium reprehensorem suum monuisse de quadam dictione Ciceronis, locumque extemplo allegasse, cum tamen a sexaginta annis locum istum non inspexisset.

Je n'ay été secouru que de ma memoire : & cela m'a épargné beaucoup de tems, que j'aurois perdu inutilement. Il me semble que s'auroit été un embarras de feuilleter mes collections. Quinimo ipse memoriae suae tenacitatem paene reformidauit, vt non auderet libros legere, in quibus non omnia certa atque accurata, ne forte error aliquis in animo legentis adeo haereret, vt auelli deinceps non possët (60). Vnde non tantum scriptor vitae (61) prodigiosam hanc memoriam plurimum ad summam eius eruditionem contulisse ait, & Franciscus Pinssónius in Epitaphio Menagium *virum officiosum, ingenio praestantiorum, memoria tenacissimum* vocat; sed etiam Petrus Baylius, cum in priori Dictionarii sui exemplo parcius de Menagio egisset, diuinam hanc viri memoriam dignam iudicauit, quae sibi, alteram eius operis, vel thesauri potius, editionem paranti, luculentae cuiusdam accessionis argumentum praerberet (62). Norabile autem est, laudatissimo nostro polymnemoni, nescio quo fato, aliquando accidisse, vt omnem fere memoriae vim ad tempus amitteret; quam tamen fato non minus mirabili sub extremam tandem senectutem recuperauit. Lectu dignae sunt eius de hac iactura ad Deam Memoriam querebrae (63):

*Musarum veneranda parens, quam Iuppiter ipse,
Ille pater Diuùm, magno dilexit amore,
Mnemosyne, fidum tu me patrona clientem
Deseris? Ah memini, iuuenis cum mille Sophorum,
Mille recenserem Sectarum nomina: mille
Stemmata narrarem, totasque ex ordine gentes.*

Nunc

(60) Je ne voudrois point lire le Dictionnaire de Moreri: ce n'est pas que je ne l'estime fort bon; mais c'est qu'il y a beaucoup de fautes, & que si je m'en étois mis quelqu'une dans la tête, j'aurois de la peine à m'en corriger. Menagiana p. 27.

(61) *Memores pour seruir à la ruse de M. Menage*, quae extant ad frontem Tomi II. Menagianorum, s. *Suite du Menagiana*, iisdemque annexum est illud a Pinssonio positum Epitaphium.

(62) Vid. Tom. II, pag. 2099. edit. Roterod. 1701.

(63) Lib. I. Poematum, pag. 13. edit. Amstelod. 1687.

Nunc oblita mihi tot nomina. Vix mihi nomen
 Haeret mente meum. Memini, cum plurima Homeri,
 Plurima Peligni recitarem carmina vatis:
 Omnia Virgilii memori cum rante tenerem.
 Nunc oblita mihi tot carmina. Non ego possim,
 Condita quae nuper mihi sunt, meminisse meorum.
 Gallia quem stupuit, stupuit me maximus ille
 Bignonides, legum capita omnia commemorantem.
 Fabellas lepidas, & acute dicta Sophorum
 Narrabam iuuenis, iuuenum mirante caterua.
 Ingenii pars illa mei, placuisse puellis
 Qua potui, perit: nunc illis fabula fio.
 Pendebant olim, memini, narrantis ab ore.
 Fabellas easdem, versus eosdem repetentem
 (Has narraſſe ſemel, ſemel hos recitaſſe putabam?
 Id me hodie monuit fidusque vetusque ſodalis)
 Nunc me faſtoſae medio in ſermone relinquunt.

De recuperata autem priſtina facultate, cum annum ageret
 ſeptimum ſupra ſeptuageſimum, edito carmine A. 1690, V. Kal.
 Decemb. eidem Deae has grates perſoluit:

Muſarum veneranda parens; quam Iuppiter ipſe,
 Ipſe pater Diuum, tenero dilexit amore;
 Audiſti mea vota. Seni memorem mihi mentem
 Diua redonaſti. Magnorum nomina mille,
 Et proceres omnes ab origine Sablotienſes,
 Leges Romanas, Seſtas memorare Sophorum,
 Tulli mille locos, & Homeri carmina centum,
 Et centum poſſum verſus recitare Maronis.
 Ingenii pars illa mei, iuuenis placuisse
 Qua potui, ecce redux. Tua ſunt haec munera, Diua:
 Ingenii per te nobis renouata iuuenta eſt.

Cum

Cum Menagio conuenienter coniungendum puto *Hugonem* MENARDVM Blefenem, Ordinis Benedictini hominem longe doctiffimum. Communis enim utrique patria Gallia, aetas fere eadem, eadem memoriae praestantia & fiducia fuit. Nihil vnquam rerum a se lectarum in libros congeffit Menardus, sed memoria pro Collectaneis vsus est, quae eum, locos etiam & paginas scriptorum, quotiescunque opus esset, requirentem nunquam fefellit. Igitur quod de se ipse Menagius praedicauit, nullo se excerptorum subsidio indiguiffe, idem plane de Menardo tastatur nuperus scriptor Gallus, personatus quidem, sed sagax & fide dignus (64): *Ce qu' il y a d' admirable dans ce sauant Religieux, c' est que bien qu' il n' ait presque donné que des Notes, il n' auoit jamais fait de Recueils de ses lectures. Sa mémoire étoit si heureuse, que dès qu' il auoit besoin de quelque passage, elle le lui representoit, & lui en marquoit le lieu & la page. Lorsque le P. Sirmond étoit en peine d' une autorité, il disoit qu' il auroit plutôt fait d' aller consulter le P. Ménard a S. Germain des Prez, que de chercher dans les Livres.* O genios plane coelestes! quorum exempla admirari quidem aequum est, sed imitari velle, temerarium (65). Ante vero quam ab his, quae

(64) Mr. de Vigneul-Maruille dans ses *Melanges d' histoire & de littérature*. Vol. I. p. 59. sq.

(65) Seneca quidem (Epist. 88. T. II. Operum, p. m. 390. fin.) *nescio*, inquit, *an certior memoria sit, quae nullum extra se subsidium habet*: ad quem locum Lipsius: *ideo Druides* (ap. Caesarem, VI. de Bell. Gall.) *fas non putabant, sua literis mandare, quod nolent eos, qui discunt, literis confisos, minus memoriae studere.* At vero, quantum ego intelligo, nec Senecae vox, nec Druidum exempla eo valent, vt more Menagii aut Menardi, omnem nobis excerptandi industriam superuacua iudicemus, Seneca ipse memoriae diuiniore exemplum fuit. Druidum studia nostris angustiora, Hodie ampliffimus scientiarum campus, maxima librorum multitudo, infinita lectio est. Ad haec memoria paucis tenax, multis infirma, plerisque mediocris. Tutiffimum igitur erit, Plinium imitari, & memoriam in tanta rerum varietate aliquo subsidio iuare; quod grauitate ac diferte suadet Drexelius P. I. Aurifod. cap. II. Vtinam vero post tot consilia, quorum copia dudum laboramus, tandem aliqua certa, constans, & in omni studiorum genere proficua excerptandi ratio existat, quae non a vacua chartarum compage ordiatur, sed bibliothecam aliquam selectam & manualement subternat, libris constantem paucis quidem, nec pretiosis, sed plenis tamen

quae modo commemoravi, recentioribus portentis ad antiqua
 nonnulla redeam, paullum me retinet *Guilielmus MERCERVS*,
 Athienſis Hannonius, Theologus Louaniensis, A. 1639 defunctus.
 Hic enim *Vir fuit* (66), *vt de ingenii dotibus, deque virtutibus eius aliquid*
delibem, doctriinae omnifariae; quippe Orator, Poeta, Historicus, Philo-
sophus, Theologus, Mathematicus, Muscus, in omnibus eximius. In pri-
mis vero memoria excelluit, & ingenii acrimonia, adeoque Scripturam
Sacram velut in numero habebat. Nihil fere legebat, quin retineret
firmiter, eratque ipse velut $\mu\lambda\lambda\omega\varsigma$ seu spirans quaedam omnis generis
librorum bibliotheca. Cum hisce ingenii dotibus conspirabant reliquae
eius virtutes. Hoc igitur etiam viro dignum locum naeto, respici-
endum nunc erit ad antiquiores quosdam; quos inter memo-
rabilis existit METRODORVS Sceptus (67), Philoſophus &
 Rhetor clarissimus, idemque artis mnemonicae cultor diligen-
 tissimus, quam a Simonide inuentam, teste Plinio (68), ita con-
 summavit, *vt nihil non iisdem verbis redderetur auditum. Adſunt*
 memoriae Metrodori testimonia plura in veterum scriptis. An-
 tonius, quem loquentem fingit Cicero (69), vidisse se, ait, *summos*

D

bomi-

tamen in suo genere. & locorum instar communium ordinatis, vt quidquid alibi
 notatu dignum legatur, illud in aliquo huius bibliothecae libro sedem propriam, &
 aptum conditioem nancisci possit. Quo pacto non facile actum agemus, aut col-
 lectaneorum initiis immoremur; sed paratum habebimus thesaurum, cui nouas
 diuitias ex varia lectione cum voluptate adiciemus. De cuius consilii vsu & praec-
 tantia satius est hoc loco tacere, quam imperfecte dicere.

(66) Verba sunt Valer. Andreae Desselii in Bibliotheca Belgica, p. 329.

(67) Plures Metrodorus laudat Vossius de Historicis Graecis Lib. I. cap. 21. T. IV. Opp. p. 97.
 & Lib. III. p. 181. Ionsius Lib. I. de Script. hist. Philos. cap. 20. p. 110. Sed plane nescio,
 quis sit ille *Metrodorus Melicus*, quem a *Scepto* diuersum commemorat, eique artem
 memoriae consummatam adſcribit Nic. Lloydius in Dictionar. hist. repetitque fide-
 liter ex Lloydio, vt solet, Hofmannus in Lexico. Nisi fallor, errat vterque, idque
 ex Plinio negligentius lecto, qui Lib. VII. cap. 24. Simonidem Melicum & Metro-
 dorum Sceptum coniungit. Vnde Simonidis cognomen per officiantiam Metro-
 doro datum, atque sic nouus Metrodorus, a Scepto diuersus proculus fuit.

(68) Lib. VII. Hist. Nat. cap. XXIV.

(69) De Oratore Lib. II. §. 88. Meminit etiam suis verbis ipse Cicero, sed artificium subin-
 dicat memoriae Metrodori L. I. Tusc. Qu. §. 24.

homines, & diuina prope memoria, Athenis Charmidem; in Asia, quem diuere hodie aiunt, Scepsum Metrodorum, quorum uterque tanquam litteris in cera, sic se aiebat imaginibus in iis locis, quos haberet, quae meminisse vellet, perscribere. Sic, referente Solino, Metrodorus Philosophus, qui temporibus Diogenis Cynici fuit (70), in tantum se meditatione assidua prouexit, ut a multis simul dicta, non modo sensuum, sed etiam verborum ordinibus detineret. Subsequatur hunc, ex saeculo post C. N. quarto, doctor eloquentiae publicus apud Burdigalenses, Tiberius Victor MINERVIVS, nomen & omen habens, siquidem Mineruam a memoria nomen traxisse (71) credendum est. Fortassis enim non poetica magis quam historica fide (72) a diuina memoria Mineruium praeceptorem suum laudat discipulus Ausonius, atque inter alia eum potuisse ex longo aliquo tesserrum lusu, cui aduisset, omnes iactus memoriter recensere (73):

Anne & diuini bona naturalia doni

Adiciam, memori quam fueris animo?

Audita ut, vel lecta semel, ceu fixa teneres:

Auribus & libris esset ut vna fides?

Vidimus

(70) Fallitur in aetate Metrodori Solinus, aut Atheniensem Metrodorum cum Scepso confundit, in Polyhistor. scilicet, cap. I. p. m. 8. Multo enim post Diogenem Cynicum vixit Metrodorus Scepsum, quum Ciceronis aetati proximus fuerit; quod patet ex locis Ciceronis modo allegatis. Vide perspicacissimum Salmasium in Exercit. Plinian. T. I. p. m. 36.

(71) Arnobius Lib. III. aduers. gentes, p. m. 118: *Minervam dixerunt memoriam nonnulli: unde ipsum nomen Minerua, quasi quaedam Meminerua formatum est.* Confirmat hanc nominis originem, quod alii maurem Mineruae Memoriam faciunt. Ita Afranius ap. A. Gellium Lib. XIII. cap. 8:

Vsus me genuit, mater peperit Memoria,

Sophiam vocant me Graei, vos Sapientiam.

Si Festum audias, Minerua dicta est, quod bene monet. Eodem inclinat doctissimus Vossius in Etymolog. putatque esse ab antiquo *meneruo* pro *monco*: unde *promeneruo* eadem notione in Saliari carmine, teste Festo. Aliis tamen magis placet *ετρονον* a *minis*, quod affert Cicero III. de Nat. Deor. vide Io. Gehardi Pagendam elegantem Dissert. de *Minerua Vestrice*, Vitemb. 1703. pag. 2.

(72) Vt censet Vossius de Rhetoricae Nat. & Constitut. cap. XX.

(73) In Commemorat. Profess. Burdigalens. Carm. I. Opp. pag. 146. edit. opt. Amst. 1671. 2.

Vidimus & quondam tabulae certamine longo,

Omnem qui fuerant, enumerasse bolos;

Alternis vicibus quos praecipitante rotatu

Fundunt excisi per caua buxa gradus;

Narrantem fido per singula puncta recursu,

Quae data, per longas quae reuocata moras.

MITHRIDATI Regi Pontico gloriosum hoc testimonium perhibet Plinius maior (74), quod duarum & viginti gentium rex totidem linguis iura dixerit, pro concione singulas sine interprete affatus. Plane in eandem sententiam Solinus & Valerius Maximus (75). Aulus vero Gellius numerum populorum & linguarum auget. Ait enim (76): *Quinque & viginti gentium, quas sub ditione habuit, linguas percalluit: earumque omnium gentium viris haud unquam per interpretem colloquutus est; sed ut quemque ab eo appellari usus fuit, proinde lingua & oratione ipsius, non minus scite, quam si gentilis eius esset, locutus est.* Res profecto mira satis: quamvis enim diuturnitas imperii Mithridatis aliquid ad tot linguas tandem discendas conferre potuerit; tamen expendenda quoque est linguarum Asiaticarum vbertas & difficultas, nec ex Plinio constat, eum semper inter gentes illas versatum fuisse. Ad recentiores cum redeo, occurrit quidem *Franciscus MODIVS* Audenburgo-Brugensis, Philologus ac Ictus, quo numerum exemplorum suorum augere voluit Auracherus in Dissert. de Memoria. Sed ego, ut Modium, licet cetera laudatissimum, diuina plane memoria fuisse credam, aegre adducor solis Adolphi Clarmundi verbis, quibus significat, eum Vegetii libros fere animo tenuisse (77). Nihil hanc in rem tradi-

(74) Lib. VII. Hist. Nat. c. 24. Idem alio loco, Lib. XXV. c. 2. *illum, inquit, solum mortuum viginti duabus linguis locutum, certum est, nec de subiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis LVI, quibus regnavit.*

(75) Hic lib. VIII. cap. VII. §. 16. pag. 694. edit. Thyl. Ille in Polyhist. cap. I. pag. 8. edit. Salmast. Traiect. 1689. fol.

(76) Noct. Attic. Lib. XVII. cap. 17. p. 785. ed. opt. Gronov. 1706. 4.

(77) *Lebens- u. Geschw. d. s. Thyl.* p. 23. Plane autem nescio, quo argumento coniecere possit Auracherus, ob memoriae bonitatem Modium a Pet. Fabro plagii accusatum fuisse,

tradiderunt Simlerus, Valer. Andreas, Sweertius, Koenigius, ex quibus reliqua sua Clarmundus hic transulit. Igitur pro Modio alium quendam Ictum, itidem Flandrum, laudabo, Ioannem scilicet MOLINAEVM, Gandensem. *Tantam hic, teste Valerio Andrea (78), utriusque linguae cognitionem puer erat consecutus, ut nondum annos natus XX, Aristotelis Ethica summa cum audientium admiratione Graece enarraret; epistolas ex tempore utroque idiomate diceret tam elegantes, ut non nisi summa cura & studio scriptae viderentur: tanta memoria, ut ad duas tresue horas cum audientium stupore publice & memoriter oraret.* Iuxta hos viros togatos confitui non recusat vir sago insignis Raymundus MONTECVVLLI, Italus ex antiquo genere Comes, & post longam in castris Ferdinandi IV. Caesaris contra Suecos militiam tandem Princeps. Quamquam ipse togata etiam virtute & literarum gloria non parum conspicuus exstiterit. Poesin enim non amavit modo, sed etiam exercuit (79): societatem, quae *Naturae Curiosorum* dicitur, praesidio suo firmavit, in maius prouexit, rebus a se inuentis iuuit. *Tanta vero polluit vi memoriae (80), ut illa, referente Schurzstleischio, integrum fere tenuerit Robertum de Fluctibus: de quibuscunque etiam rebus, absque multis praemeditationibus apte perorare potens.* Principem hunc comitetur parasitus Petrus de MONTMAVR, quondam Graecae linguae Professor in schola regia Parisiensi, homo infinitae quidem memoriae, adeo ut legentis modo, cuncta quae olim in libris didicerat, referre posset; sed omnibus tamen inuisus, praesertim eruditis, non tantum quod conuiuia & victum precarium indecenter ambiret, & dicacitate sua quemuis obtunderet; verum maxime quod alios

Apud Thomassium certe, quem citat, *de Plagio* § 425. & § 10. ne minimum quidem est huius coniecturae indicium.

(78) In Biblioth. Belg. pag. 541. Eadem tradit Fr. Sweertius in Athenis Belg. p. 453. vnde mihi confirmatur plagii suspicio.

(79) Vid. Cheuraeana P. II p. 13.

(80) Ita Auctores Nouor. literar. Germaniae A. 1704. p. 24. vbi pagg. praeced. vita huius Raymundi Montecuculi scribitur.

alios aequales suos maligno dente roderet, cenfor insolentissimus. Vnde omnium doctorum in eum odia, Menagii inprimis, Hadr. Valesii & aliorum, qui pacto quasi foedere calamos in eum strinxerunt, praesertim Menagius in *Vita Mamurrae* s. Satyra mordacissima, qua mores hominis falsissime descripsit, memoriae tamen praestantissimae laudem ei reliquit. Belli huius satyrici historiam, & multa de Mommorio singularia copiose refert D. Baylius in Dictionario (81), quem hic exscribere non vacat: prope-
 randum enim est ad *Christianum* MORSIANVM, artis Medicae quondam in Academia Hafniensi Doctorem, cui praeter insignem eruditionem tam renax fuit memoria, vt quoscunque Poetas iuuenis legerat, eos, nihil errans, totos, cum vellet, recitare possent. Quinimo accidit aliquando, vt doctus quidam Italus Hafniam delatus publicam de re medica disputationem susciperet, testimoniis Galeni Graeco sermone cum magna auditorum admiratione prolatis. Sed cum dicendi finem fecisset, illico Morsianus sermone itidem Graeco cuncta aduersae partis argumenta repetenda sibi sumpsit, magna promptitudine ad singula respondit, Galeni & Hippocratis placita plura memoriter attulit, ac tandem ita aduersarium confutavit, vt ipse ille hospes publice profiteretur, nunquam se credidisse, sub coelo tam frigidam tantam ingenii memoriaeque facultatem reperiri posse, quantam in Morsiano praefens fuerit expertus (82). Huic Medico adiungo Iureconsultum *Gabrielem* MV-
 D 3 DAEVM,

(81) T. II. p. 2134. Inter alia lepidam hanc historiam, sed praesentissimi animi in Mommorio indicem narrat Baylius: Prandebat aliquando promptus ille mensatum affecula apud illustrem Seguerium regni Cancellarium, vbi, cum auferrentur dapes, casu an consilio incertum, patina ex manu serui delapsa, totum Mommorium ossa perfudit. Tum vero ille valde quidem indignatus, sed statim animo promptus & in Cancellarium intuens in haec verba erupit: *summum ius, summa saepe iniuria*; ingeniose non tantum alludens ad ossam ex patina profusam, sed acute etiam pungens ipsum Seguerium summum iuris dicendi praesidem, a quo sibi hanc fabulam aetam esse suspicabatur.

(82) Haec ex Meiger i Nucleo Histor. lib. VII. c. 14. p. 156, refert Happelius in Fabula Romanensi Academica p. 872, & ex Happelio totidem verbis Misander in Delic. histor. p. 213.

DAEVM, Brechtanum, tantae existimationis virum, ut ipse magnus Cuiacius aliquando Belgae cuidam discipulo suo in patriam redeunti dixerit: *Ante illum talem in Belgio non habuistis, nec post illum habituri estis.* Firma eum fuisse memoria, etiam in infirma aetate, scribit Valerius Andreas; Isaacus vero Bullartus refert (83) senem nihil fuisse oblitum, quod legisset iuuenis. Non solum vero Belgium tam memores Iureconsultos tulit, quales hactenus Baertius, Modius, Molinaeus, Mudaeus a nobis laudati sunt, sed Germania quoque, praeter alios, ostentare potest *Petrum MVLLERVM*, celebrem apud Ienenfes LL. doctorem, qui, ut verbis clariss. Auracheri (84) utar, cum *Ienae Georgio Adamo Struuiio publice parentaret, non solum ultra horam integram Panegyricum memoriter dictum produxit, sed etiam singula viri scripta, imo omnes Dissertationes, numero ad CXLVIII, mirum dictu! additis Respondentium nominibus, & illo, quo habitae sunt, anno, ex memoria, nihil haesitans, tanquam penu quodam protulit.* Dicerem etiam de *M. Antonio MVRETO*, quem summa valuisse memoria testatur Scaliger (85); sed tollenda tandem manus erit de tabula. Finiam igitur in *Cornelio MVSSO* Italorum Chrysofotomo, Praefule Bitontino, A. 1574. mortuo, quo nemo fere vnquam Italorum magis ad concionandum aptus natus, nemo magis Pontificum variorum votis expetitus fuit. Viuido enim ingenio & memoria tam fideli a natura praeditus fuisse legitur (86), ut iam in ipsa puerili aetate, quemcunque concionantem audiuisset, eius non tantum verba omnia memoriter referre, sed omnes etiam gestus ita felici imitatione exprimere

(83) Dans son Academie des Sciences & des Arts T. I. L. III. p. 272. Valerii Andreae locus est in Biblioth. Belg. p. 254.
 (84) Quae ille accepta refert Praefidi suo, clariss. Baiero, loc. cit. p. 54.
 (85) In Scaligeranis p. m. 263.
 (86) Vide Iosephi Mussi Vitam Cornelii Mussi Italice scriptam; Imperialem in Museo p. 67. sq. aliosque a Koenigio citatos in Bibliotheca; prae omnibus vero Baylium T. II. Dictionar. p. 2166.

mere potuerit, vt admirantibus omnibus, non aliena reddere, sed sua proferre videretur.

Habes, Lector beneuole, memoriae diuiniore exempla centum, imo, ni fallor, plus centum; adeo vt debitum soluiffe, & numerum promiffum, quem his schedis praefcripsi, iam impleuiffe videri poffim. Attamen cum ex ipfa nominum ferie facile cognofcas, poft hanc centuriam fupereffe alios, in fubfidijs adhuc collocatos, fpondeo, fi vitam Deus & facultatem concefferit, me illis quoque, in conſpectum tuum educendis, non defuturum.

Nunc pro eo verba facienda funt, cuius conatibus qualicumque hac ſcriptione proludere volui, iuvene eloquentiae & Musicae ſtudioſiſſimo, in qua vtraque arte magnae funt memoriae partes (87). Me ſcilicet interprete *Vos*, quotquot Stadae eſtis, *literarum Praefides ac Fautores*, compellat

HENRICVS CLEMENS VHLENHOFF

ciuis noſter, & ſcholae per annos XV diſcipulus conſtantiffimus, ob vitae honeſtatem, literarum amorem, Musicaeque elegantioris peritiam nobis apprime commendatus. Is, aetate iam fatis matura, cum in Academiam cogitat, officii fui eſſe intelligit, abituſ quam decentiffime parare, & edito prius doctrinae ſpecimine, Nutricijs pietatem, ſcholae memoriam ſui, patriae ſpem aliquam confirmatam relinquere. Itaque Musica arte ſemper delectatus, & coetui canentium, quem *Chorum* vocamus, haftenus

(87) De eloquentiae quidem requiſitis ipſe ſummus artifex Tullius in de opt. gen. orat. §. 2. *earum, inquit, omnium rerum, vt aedificiorum, memoria eſt quaſi fundamentum, lumen actio.* De Musica vero Ariſtoteles: *ἐκ δύο γὰρ τούτων ἡ τῆς μουσικῆς σύνθεσις ἐστίν, αἰσθητικῆς τε καὶ μνήμης. αἰσθητικῆς μὲν γὰρ δεῖ τὸ γινόμενον μνημονεύειν δὲ τὸ γεγονός.* pag. 31. edit. Meurf.

hactenus praefectus, in eo argumento experiri voluit, quod a studiis suis non esset alienum, scilicet

de admirandis Musicae

oratione Germanica dicturus. Ego vero, pro eo affectu, quo iuueni optimo bene cupio, nihil magis in votis habeo, quam ut numerosa virorum spectatissimorum concio oratorem circumfundat. Quapropter Vos omnes, *Patroni ac Amici*, ad diem dictam quam officiosissime in publicum nostrum auditorium conuocatos velim. Ex vestra enim affluentia non vnd taxat orator, sed gymnasium; non gymnasium, sed respublica literarum vniuersa gaudebit, & fausta quaeuis sibi ominabitur. Scripsi Stadae VII. Id. Mai. A. CIO IO CC X.

Nr 113.
8 80

n. l.

xxx.

9
56

POLYMNEMONES
SIVE
**MEMORIAE
DIVINIORIS**
EXEMPLORUM PLUS CENTVM
EX VARIA
PRAESERTIM ERVDITORVM HISTORIA
DEPROMTORVM

**CONTINVATIO
ALTERA**
QVA AD
**ORATIONEM PUBLICAM
IN GYMNASIO STADENSI**
AD ID MAI HORIS POST MERIDIEM CONSVETIS
BENEVOLE AVDIENDAM
*QVANTA DECET OBSERVANTIA ET HVMANITATE
INVITAT*
MICHAEL RICHEY
RECTOR

STADAE OPERIS HOLVVEINIANIS
A CIO IO CC X

42